

ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΓΩΝΙΕΣ

MEDITAZIONI SULLA VITA LA MORTE E LA RESURREZIONE

MEDITATIONS ON LIFE DEATH AND RESURRECTION

Ὁ ἄνθρωπος ἀπ' τὴ στιγμή πού γεννιέται βρίσκεται σέ μιὰ ἀέναη ἀγωνία. Τὸ κλάμα τοῦ βρέφους ὅταν ἀνοίγει γιὰ πρώτη φορά τὰ μάτια του στὸν κόσμο, τὸ ὑποδηλώνει αὐτό. Εἶναι ἓνα κλάμα ἀγωνίας, Πού περιλαμβάνει τρόμο, ἔπληξη, ἄγνοια ἀλλὰ καὶ θάρρος γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει ἓναν καινούργιο κόσμο. Τὸν κόσμο τὸν ἀνθρώπινο καὶ τὴν ἴδια τὴ ζωή.

Πρὸ μπροστά, ἦταν ἔμβρυο, σ' ἓναν ἄλλο κόσμο – στὸν σκοτεινό, ὑγρὸ κόσμο τῆς μήτρας. Ὅπου ἀπολάμβανε ζεστασιά, στροφή καὶ ἀσφάλεια. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ λέξη εὐσπλαχνία, ἔχει νὰ κάνει μὲ τὰ ἐσώτατα ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου καὶ στίς γυναῖκες, περισσότερο, μὲ τὴ μήτρα καὶ τὰ μητρικὰ αἰσθήματα, πού ἐξακολουθεῖ ἀφθονα νὰ ἐκδηλώνει καὶ μετὰ τὴ γέννα της, ἡ μητέρα.

Ἄν τύχει καὶ κάποιος ἀπειλήσει αὐτὴ τὴν ἀσφάλεια μέσα στὴν μήτρα (π.χ. ἔκτρωση), τὸ ἔμβρυο κάποιων μηνῶν σὰν νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται αὐτό, καὶ προσπαθεῖ νὰ προστατευθεῖ. Τραβιέται πρὸς ταῦ πίσω, ὅπως ἔχουν δείξει κάποιες εἰκόνες τοῦ ἀπειλούμενου ἐμβρύου! Βιώνει, ἴσως ἔτσι, τὴν πρώτη ἀγωνία, πρὶν γεννηθεῖ στὸν μάταιο κόσμο τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀέναης ἀγωνίας.

Στὴ συνέχεια, ἡ διατήρηση στὴ ζωὴ εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα καὶ τὸ πρῶτο μέλημα κάθε ἀνθρώπινου ἔμβριου ὄντος, πού προσπαθεῖ *per fas* καὶ ἐνίοτε καὶ *ne fas* νὰ κρατηθεῖ γερὰ στὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀνθρώπινος νομοθέτης, ἀναγνωρίζει τὴν ἀμυνα καὶ τὴν κατάσταση ἀνάγκης ὡς λόγους πού αἴρουν τὸν ἄδικο χαρακτήρα τῆς ἐγκληματικῆς πράξης σὲ περίπτωση προσβολῆς καὶ κινδύνου, παρόντος καὶ ἀμέσου, μιᾶς ἄλλης ζωῆς. Κλασικὸ παράδειγμα εἶναι ἡ *σανίς* τοῦ *Καρνεάδου*. Δὲν ἀναζητήθηκε ποινικὴ εὐθύνη ἀπ' αὐτὸν πού μετὰ ἀπὸ ἓνα ναύαγιο ἐξαναγκάστηκε νὰ βουλιάξει τὸν συνεπιβάτη του σὲ μιὰ σανίδα, γιὰ νὰ

διαφυλάξει τὴ ζωὴ του, ἀφοῦ ἡ σανίδα δὲν μποροῦσε νὰ ἐξασφαλίσει τὴ ζωὴ καὶ τῶν δύο.

Πέραν τοπύτου, ἡ ὑπαρξιακὴ ἀγωνία εἶναι πολύμορφη καὶ πολιδιάστατη. Τὸ γιατί ζεῖ ὁ ἄνθρωπος, τὸ πῶς πρέπει νὰ ζεῖ σὲ σχέση μὲ τοὺς ἄλλους, καὶ ποιὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς, εἶναι ἐρωτήματα ποὺ προκαλοῦν στὸν μέσο ἄνθρωπο ἀγωνία. Ὑπαρξιακὴ ἀγωνία. Τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας, ἐπιτείνει μὲ ποικίλους τρόπους καὶ μεθόδους, ἐκὼν ἢ ἄκων, δοσμένος, κυρίως, στὸν ὑλικὸ εὐδαιμονισμό, ἐνεργώντας συνήθως ἐγωκεντρικὰ καὶ πρὸς τὸ θεαθῆναι. Συμβαίνει, δηλαδή, ἰδιαίτερα στὴν ἐποχὴ μας – γι' αὐτὸ καὶ τὰ τραγικὰ ἀδιέξοδα τῆς ζωῆς, ἡ κενότης, ἡ ρηχότης καὶ ἡ ἀλλοτρίωση –, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νὰ ξοδεύει χρήματα ποὺ δὲν ἔχει, γιὰ ν' ἀγοράσει πράγματα ποὺ δὲν χρειάζεται, γιὰ νὰ κάνει ἐντύπωση... σὲ ἀνθρώπους ποὺ δὲν συμπαθεῖ.

Ἔτσι, πιασμένος στὰ δόκανα ποὺ αὐτὸς ἐκούσια στήνει, δημιουργεῖ ἀδιέξοδα καὶ βρόγχο ἀγωνίας ποὺ μπορεῖ νὰ τὸν ὀδηγήσει σὲ ἀνεπανόρθωτες ὀριακὲς καταστάσεις. Ἔτσι, φτάνει κανεὶς ἐπαγωγικὰ στὸ δεύτερο κέντρο πρόκλησης ἀγωνίας. Ἡ ἐπίγνωση τῆς θνητότητας, καὶ τοῦ ἀργὰ ἢ γρήγορα ἐπερχόμενου θανάτου. Ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου, εἶναι ἰσχυρότερη, βέβαια, σὲ βαριά ἀσθενεῖς, σὲ κατάδικους, σὲ μελλοθάνατους, στοὺς ἡλικιωμένους, στοὺς γέροντες κ. ἄ., γιατί ἡ ζωὴ εἶναι συναφασμένη μὲ τὸν θάνατο. Καὶ ὅπως μᾶς πληροφοροῦν οἱ βιολόγοι, ἡ βιολογικὴ γήρανση τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζει μόλις παύσει ἡ ἀνάπτυξή του, δηλαδή, γύρω στὰ 20.

Ἡ συνειδητοποίηση ὅτι ὁ ἄνθρωπος διανύει μιὰ τροχιά ὀλίγων χρόνων καὶ σβῆνει, ὅτι εἶναι βροτός, ἀποτελεῖ τὴ μεγαλύτερη πηγὴ ἀγωνίας. Καὶ γιὰ νὰ ξεφύγει ἢ γιὰ νὰ διασκεδάσει κάπως τὸν φόβο του καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ θανάτου, ἐπιδίδεται ἀναλόγως ἢ καὶ σὲ εὐζωία, ἢ σὲ κτήση καὶ συσσώρευση ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἢ σὲ ποικίλες δραστηριότητες (ἐμπόριο, ταξίδια), στὴν διὰ βίου μάθηση καὶ σὲ σπουδὲς καί, φυσικά, στὴν τέχνη μὲ τὰ φάρμακά της, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε ἐδῶ τὸν ποιητὴ.

Ἡ τέχνη φαρμάσσει. Μπορεῖ νὰ κάνει κάποιον κάποιον, σὰν τὸν Ἄντερσεν, νὰ χειρουργηθεῖ χωρὶς

άναισθητικό, άκούγοντας ένα ώραίο παραμύθι άπό έναν έπιδέξιο άφηγητή. Άποτελεί μιά προσωρινή άνακούφιση, μιá διέξοδο, άπό τή φοβερή σκιά του θανάτου που πέφτει πάνω μας βαριά και μάς σκιάζει. Άκόμη και με τή σκέψη τής ύστεροφημίας. Αύτ ή σκέψη τής ύστεροφημίας, συντηρεί άρκετους θεράποντες τής τέχνης στο να συνεχίζουν άφειδώς να τήν διακονούν, αν και δέν θα πρέπει να παραβλέψει κανείς τήν άνακουφιστική ή παραμυθική διάσταση τής τέχνης.

‘Ο άνθρωπος – έλεγε ο Πλάτων –, δέν θα φιλοσοφούσε αν δέν ύπήρχε ο θάνατος μπροστά του. Και ίσως δέν είχε άδικο. Διότι τò δέος του θανάτου, τόν ύποικεί στο να στοχάζεται περι τής ύπάρξεώς του, συνεχώς. Και να παραμυθείται, βαυκαλιζόμενος ποικιλοτρόπως. Έτσι ένα μεγάλο μέρος τής έπιστήμης, τής τέχνης και τής φιλοσοφίας, όφείλεται σ’ αύτ ήν τήν κινητήρια δύναμη, τήν άγωνία του θανάτου. Που σέ μερικές έξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να φαίνεται και λυτρωτικός, στα μάτια κάποιου, εν σχέσει με τή ζωή και τήν άγωνία τής ζωής, τήν ύπαρξιακή άγωνία, όταν φτάνει – ή νομίζει πως φτάνει – σέ τραγικά άδιέξοδα, ή όταν διαδέχεται άπό τήν ίδια τήν άγωνία του τέλους τής ζωής.

Άνάμεσα σ’ αύτους τους δύο πόλους – τή ύπαρξιακή άγωνία και τήν άγωνία του θανάτου –, σύμφωνα με τόν φιλόσοφο Πωλ Τίλλιχ, για πολλούς ανθρώπους έμφιλοχωρεί και μιá τρίτη πηγή άγωνίας: ‘Η άγωνίας τής έποχής. Λέγω για πολλούς, γιατί λίγοι – ευτυχών λίγοι –, έχουν κατορθώσει να ύποστούν έκούσια ήθικ ή πώρωση ή άρτηριοσκλήρωση, και ενεργούν τελείως άμοραλιστικά. Οί περισσότεροι σέ πολλές φάσεις τής ζωής τους, κάποιου άλλοι, σέ όριακές καταστάσεις, βιώνουν αύτò που άποκαλείται «αΐσθημα τής ένοχής». Και λέγοντας αΐσθημα ένοχής, εννοούμε τήν μομφή ή άπραξία που άποδίδουμε έμείς οί ίδιοι στον έαυτò μας, για πράξεις, ένοχές και παραλείψεις μας.

‘Η ήθικ ή πυξίδα του ανθρώπου, για τους περισσότερους, δέν έχει σπάσει. Έτσι, κατά διαστήματα, βιώνουν και τήν άγωνία τής ένοχής. ‘Η άγωνία αύτ ή

περιλαμβάνει τὴν ἀγωνία τῶν ἀποφάσεών μας, τὴν ἀγωνία μπροστὰ σὲ διλήμματα. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευθερίας, μὲ τὴν ὁποία τὰ ἔλλογα ὄντα εἴμαστε προικισμένα. Καὶ αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ ἐλευθερία ποὺ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὑψιστο δῶρο, εἶναι αὐτὴ ποὺ τὴν φοβᾶται ὁ ἄνθρωπος, γιατί, ὅπως ἔλεγε ὁ Ντοστογιέφσκι, τίποτε καὶ ποτέ, δὲν ὑπῆρξε, γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κοινωνία, πιὸ ἀφόρητο ἀπὸ τὴν ἐλευθερία! Εἶναι αὐτὴ ποὺ προκαλεῖ τὴν ἀγωνία τῆς ἐπιλογῆς καὶ ἄρα, καὶ τὸ ἐνδεχόμενο ἀποτυχίας. Ἡ ἀγωνία τῆς ἐποχῆς εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ἀγωνία τῆς ἀ-μαρτίας, ἢτοι τῆς ἀποτυχίας, τῆς ἀστοχίας. Διότι ἀ-μαρτία κατὰ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ καὶ βιβλικὴ ἔννοια, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἢ ἀστοχία, ἢ ἀποτυχία ἐπίτευξης τοῦ προσδοχόμενου σκοποῦ.

Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐλεύθερος ὄν, ὡς αὐτο-κίνητος, θέτει πολλοὺς μικροὺς καὶ ἐπὶ μέρους σκοποὺς καὶ στόχους στὴ ζωὴ του, ἄλλους ἐπιτεύξιμους καὶ ἄλλους ἀνέφικτους. Καὶ ἢ κοινωνικὴ συμβίωση τοῦ ἐπιβάλλει κάποια ὄρια ἀλλὰ καὶ κάποιους στόχους ποὺ πρέπει νὰ ἐπιτύχει ἐν κοινωνία, γιὰ νὰ ζεῖ ἀρμονικὰ ἐντὸς του. Ἔτσι, τακτικά, τὶς περισσότερες φορές, ἐκ τῶν ὑστέρων, θέτει τὸ ἐρώτημα ἂν ἐνέργησε σωστὰ σὲ κρίσιμες περιπτώσεις. Ἔχει τὴ λεγόμενη κρίση συνειδήσεως. Καὶ θέτοντας τὴν ἐρώτηση αὐτὴ καὶ κρίνοντας καὶ ἐπανακρίνοντας ἑαυτόν, αὐτόματα ἀγωνιᾷ γιὰ τὶς μελλοντικὲς του ἀποφάσεις. Μὴν τυχὸν καὶ πάλι ἀ-μαρτήσῃ, ἀστοχήσῃ δηλαδή, ἐκ νέου.

Ἔτσι δημιουργοῦνται πολλὲς φορές συμπλέγματα ἐνοχῆς, ποὺ προκαλοῦν τὴν ἀγωνία τῆς ἐνοχῆς γιὰ τὸ παρελθὸν ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ μέλλον. Μιὰ ἐνοχὴ ἐνώπιον τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, ὡς πρὸς τὴ διαχείριση τοῦ περιβάλλοντος, ἐνοχὴ ἐνώπιον τοῦ συν-ανθρώπου, γιατί ἐνίοτε τὸν ἀδικεῖ καὶ τὸν βλάπτει καὶ ἀγωνιᾷ, ἐνώπιον Ἐκείνου στὸν ὁποῖον τὰ πάντα εἶναι «γυμνά καὶ τετραχηλισμένα», ἐνώπιον τοῦ κρίνοντος τὰ πάντα, ἢτοι, τοῦ Θεοῦ. Ἡ σκέψη τῆς ἔσχατης κρίσης καὶ ἢ ἀγωνία τοῦ θανάτου, εἶναι ἢ κορύφωση τῆς ἀγωνίας τῆς ἐνοχῆς ὅπως λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος «τὸ κεντρὶ τῆς ἀμαρτίας εἶναι ὁ θάνατος».

Πρὶν ὅμως ἀπ' αὐτὴ τὴν κορύφωση, ὁ μέσος ἄνθρωπος περνᾷ ἀπὸ τὶς κρίσεις συνειδήσεως. Καὶ κάποιοι στὴ ζωὴ τους, μπορεῖ ἐκτὸς ἀπὸ τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς τους, νὰ ἀκούσουν καὶ τὴ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπινου δικαστῆ, νὰ τοὺς ἀπαγγέλλει τὴ φοβερὴ φράση: « Ὁ κατηγορούμενος κρίνεται ἔνοχος, κατὰ τὸ κατηγορητήριον». «Φοβερόν τις ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος», κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο. Ἀλλὰ, φοβερόν καὶ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας ἀνθρώπινου δικαστῆ, πού λόγῳ τῆς ἀτελοῦς φύσεώς του, μπορεῖ νὰ τὸν καταδικάσει, ὄντας ἀθῶος!

Σ' αὐτὲς τὶς τρεῖς μορφές τῆς ἀγωνίας θὰ μπορούσε κανεὶς σὰν ἀντίδοτο ν' ἀντιτάξει αὐτὸ πού ὁ Τίλλιχ ἀποκαλεῖ «θάρος τῆς ὑπάρξεως». Ὁ ἄνθρωπος συνεχίζει νὰ ζεῖ συγκροτημένος σὲ κοινωνίες, παρὰ τὶς ἀντιθέσεις καὶ τὶς ποικίλες ἀντιφάσεις πού ἐμπερικλείει ὁ ἴδιος ὡς ἄτομο καὶ ὡς σύνολο. Καὶ τὸ κατορθώνει αὐτό, παρὰ τὴν ὑπαρξὴ αὐτῶν τῶν τριῶν πηγῶν τῆς ἀγωνίας του.

Αὐτὸ τὸ ἐπιτυγχάνει, γιὰ τὴν τραγικότητά του, ὡς ἔμβριο ὄν, ἔχοντας τὸν σπινθῆρα τῆς ἔλλογης ζωῆς, αἰσιοδοξεῖ γιὰ τὸ μέλλον. Καὶ ταυτόχρονα ἀγωνίζεται γιὰ τὸ μέλλον. Μπορεῖ νὰ βλέπει νέφη στὸν ὀρίζοντα ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἀπελπίζεται ὀριστικά. Πίσω ἀπὸ τὰ νέφη, πίσω ἀπὸ τοὺς συσσωρευμένους σωρεῖτες ἢ τοὺς μελανίες, βλέπει τὸν ἐγγίζοντα ἥλιο. Μπορεῖ νὰ πορεύεται... Νὰ βαδίζει, ν' ἀνεβαίνει καὶ κάποτε νὰ κατρακυλᾷ. Ἀλλὰ, πάλι σηκώνεται, πάλι ὀρθώνεται, πάλι συνεχίζει τὴν πορεία του. Καὶ συνεχίζει τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Ὁ ἀγῶνας τῆς ζωῆς τὸν κρατᾷ σὲ ἐγρήγορη γιὰ νὰ μὴν παραδωθεῖ στὶς δυνάμεις τῆς αὐτο-καταστροφῆς καὶ τοῦ μηδενισμοῦ. Καὶ ἀφανιστεῖ, ἔτσι ὀλοκληρωτικά. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ, πού εἶναι ὁ θρίαμβος τῆς τάξης ἐναντι τῆς ἀταξίας, ὁ θρίαμβος τῆς ἀλήθειας ἐναντι τῆς φθορᾶς, τελικά, κατορθώνει νὰ συνεχίσει τὴν πορεία της καὶ θριαμβύει, παρὰ τὶς ἀγωνίες πού διέρχεται ὁ ἄνθρωπος. Ὁ κάθε ἄνθρωπος. Ἡ ζωὴ συνεχίζεται χωρὶς νὰ γωρίζει ἢ ἴδια τὸν προορισμό της,

τὸν σκοπὸ τῆς, καί, ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτοῦς. Τὸ βρέφος μεγαλώνει, γίνεται ἔφηβος (-η) καὶ ἀγωνίζεται νὰ παραμείνει στὴ ζωὴ μέχρι τέλους, θέτοντας στόχους ἢ μὴ θέτοντας κάποιους σκοποὺς στὴ ζωὴ. Ζώντας, ἐπιστρατεύει ὅλες τὶς ἐσώψυχες δυνάμεις του, ἀντλεῖ θάρρος ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ, ἀντλεῖ θάρρος ἀπ' τοὺς ἄλλους, τοὺς συναθρώπους του, ἀπὸ παραδείγματα ἀνθρώπων ποὺ βίωσαν σοβαρὲς δυσκολίες, καὶ ἀπὸ τὸ Θεῖον.

Αὐτὸ – τὸ Θεῖον –, εἶναι τὸ τελευταῖο του καταφύγιο. Κατανοεῖ ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἐγγυηθεῖ μία ἀπρόσκοπτη πτῆση χωρὶς ἀναταράξεις στὸν ὕστατο προορισμό του. Συνεπῶς τὸ βλέμμα του σὲ κρίσιμες καμπὲς τῆς ζωῆς, καί, ἰδίως, πρὸς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς του, εἶναι στραμμένο ἔξω καὶ ἐπέκεινα ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ἀπ' ἐκεῖ ἀντλεῖ τὸ θάρρος του νὰ συνεχίσει νὰ ὑπάρχει καὶ ν' ἀντιμετωπίζει καὶ τὴν ἔσχατη ἀγωνία, αὐτὴν τοῦ θανάτου. Ἐγκολπώνεται τῇ σκέψῃ ὅτι ὁ θάνατος μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι τὸ τέλος, νὰ εἶναι μιὰ θύρα γιὰ μιὰν ἄλλη ζωὴ. Καὶ ὅτι αὐτὴ ἢ παρούσα, ἢ φευγαλέα ζωὴ, δὲν εἶναι τὸ πᾶν ποὺ ὑπάρχει. Ἄν, βεβαίως, πιστεύει ὅτι ὑπάρχει Θεός, ὁ ὑποσχόμενος ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Γιατὶ μόνον τότε μπορεῖ νὰ ἐλπίζει γιὰ μιὰν ἄλλη, μελλοντικὴ ζωὴ, ἐπέκεινα τοῦ θανάτου.

Μπορεῖ νὰ ἐγκολπωθεῖ τὶς σκέψεις τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ τοῦ Ντοστογιέφσκι: «... νιώθω τὴν κάθε μέρα ποὺ μοῦ ἀπομένει πὼς ἡ ἐπίγεια ζωὴ συναντιέται μὲ μιὰ καινούργια ζωὴ, ἀτελεύτητη, ἀγνωστη, μὰ τόσο κοντινὴ, ποὺ ἡ προαίσθησή της κάνει τὴν ψυχὴ μου νὰ δονεῖται ἀπὸ χαρά, τὸ πνεῦμα μου ν' ἀχτινοβολεῖ καὶ τὴν καρδιά μου νὰ κλαίει ἀπὸ ἀγαλλίαση...».

Τὸ θάρρος ποὺ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος ν' ἀντλεῖ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν βιολογικὴ βάση τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τὸ ἔξω-κοσμικὸ ὑπέρ-ἐγὼ του, τὸ θεῖον, εἶναι τὸ βασικότερο ὄλων, τὸ πραγματικὸ ἀντίδοτο, γιὰ νὰ μπορέσει ν' ἀντιμετωπίσει τὶς τρεῖς κορυφαῖες ἀγωνίες: τὴν

*ὑπαρξιακή, τὴν τῆς ἐνοχῆς, καὶ τὴν τοῦ θανάτου, καὶ νὰ
συνεχίσει νὰ ζεῖ, ὄντας ἀνάμεσα σὲ συμπληγάδες...*

*ΕΥΘΥΝΗ
ΤΕΥΧΟΣ 443 ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2008*